

Ірина СОРОКА,

*методист відділу виховної роботи та позашкільної освіти
Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
імені К. Д. Ушинського*

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ ПЕРЕМОЖЦЯ ПЕРШОГО ТУРУ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ «УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2024» У НОМІНАЦІЇ «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»

Війна росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, призвела до тяжких наслідків для середньої освіти в Україні. Навчальні заклади зазнали людських втрат. Сотні шкіл було зруйновано або пошкоджено. Тисячі українських учителів та школярів були вимушені змінити місце проживання, виїхати за кордон. Кожного дня учасники навчального процесу мають долати виклики війни. Війна погіршила доступ до освіти, негативно вплинула на успішність та якість освітнього процесу, ускладнила наявні освітні нерівності, а також відобразилася на психоемоційному стані школярів та вчителів.

Але, не зважаючи на воєнний стан нашої країни, від 22 січня до 01 лютого 2024 року Чернігівським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського був проведений перший тур всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024», в номінації «Образотворче мистецтво». За підсумками фінального етапу

першого туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024» у номінації «Образотворче мистецтво» журі визнано переможцем конкурсу Михальченка Юрія Петровича, старшого вчителя образотворчого мистецтва Коропської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів ім. Т. Г. Шевченка Коропської селищної ради Чернігівської області.

Так хто ж такий наш переможець? Пропоную познайомитися з ним ближче...

Знайомство Юрія з образотворчим мистецтвом відбулося ще в ранньому дитинстві. Його пращури були відомими картографами. Дід – писав портрети односельчан, а батько – мав на селі свою аматорську майстерню. Хочу відмітити, що дід та батько не мали спеціальної освіти. Під час навчання в школі Юрій отримав мінімальні знання з основ образотворчого мистецтва від своєї вчительки малювання Печонко Раїси Леонтіївни, і серце юнака запалало любов'ю до мистецтва.

Він закінчив Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка у 1994 році. Вступ до університету був важливим кроком у житті Юрія. У нього були особисті мотивації для цього рішення. По-перше – **це отримати художню освіту**. Юрій захоплювався образотворчим мистецтвом та гарно малював. По-друге – він мріяв навчати дітей цінувати красу природи, людський талант, розвивати естетичні почуття, смаки та мистецькі здібності.

Університетська освіта давала можливість пов'язати своє майбутнє з художньою справою. Але поступово в процесі навчання з'явилося бажання працювати з дітьми. Велику роль у цьому рішенні відіграла кафедра образотворчого мистецтва Чернігівського національного педагогічного університету. З повагою та вдячністю Юрій згадує своїх викладачів: Івана Федоровича Кирея – педагога з великої літери, професора каліграфії; професійного художника, завідувача кафедри Михайлюка Василя Володимировича; викладачів методики образотворчого мистецтва: Морського Дмитра Дмитровича, Пилипенка Дмитра Григоровича; живописця Макаренка Миколу Петровича. Ці педагоги створили потужну команду вчителів образотворчого мистецтва на Чернігівщині, залучали та заохочували молодь до мистецтва. Юрію дуже приємно було відчувати себе частинкою цієї злагодженої та творчої команди.

Свою трудову діяльність переможець розпочав у мальовничому селі Покошичі Коропського району Чернігівської області на посаді вчителя початкових класів та образотворчого мистецтва. Працюючи в школі, він зрозумів, що вибір зроблений правильно, що його майбутнє буде пов'язане зі школою.

Місія сучасного вчителя – навчити дітей бути гнучкими до змін, легко адаптуватися та вміти навчатися впродовж усього життя, тому головне завдання вчителя – приймати виклики сучасності та змінюватися самому. Сучасний учитель виходить за межі професійної «інформаційної бульбашки», що спонукає його до самоосвіти. В результаті чого відбувається формування його професійних компетентностей. Учитель має або навчатися, або піти з цієї професії. Він не може бути цікавим для дітей, якщо сам не буде вдосконалюватися. Юрій постійно займається самоосвітою, пройшов курси з тем: «Освіта для всіх: різноманітність, інклюзія та фізичний розвиток»; «Учителі історії, громадянської освіти, правознавства»; «Школа стійкості» – психосоціальна підтримка педагогів та дітей; всеукраїнський вебінар «Українське мистецтво у світовому просторі: імена і долі» за освітньою програмою підвищення кваліфікації «Виховання особистості в художньо-освітньому просторі»; «Підготовка експертів до проведення інституційних аудитів у закладах середньої освіти»; методична толока вчителів образотворчого мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» з теми «Художньо педагогічні технології викладання інтегрованого курсу «Мистецтво: образотворче мистецтво» в Новій українській школі». Постійно самостійно опрацьовує новинки педагогічної літератури, бере участь у вебінарах та семінарах. Понад 25 років очолює методичне об'єднання вчителів образотворчого мистецтва громади, проводить відкриті заняття, майстер-класи для педагогічних працівників інших закладів освіти.

Формування творчої особистості засобами образотворчого мистецтва було, є і завжди буде актуальним. Це той комплекс позитивних емоцій, який безпосередньо впливає на всі аспекти виховного, культурного, морального та естетичного становлення особистості учня. Особливо ефективно цей процес відбувається через виконання учнями творчих завдань у процесі практичної діяльності. Тому свою педагогічну ідею «Формування творчої особистості шляхом виконання творчих завдань на уроках образотворчого мистецтва» Юрій втілює в життя завдяки нестандартним формам, засобам та прийомам навчання. Практикує проведення нетрадиційних видів уроків, які сприяють розвитку творчих здібностей учнів.

Мета його уроків – навчити дітей спостерігати за навколишньою дійсністю, розвивати найважливіше для художньої творчості: уміння бачити життя очима художника, митця. Заняття на уроках образотворчого мистецтва творчістю, вважає Юрій, сприяє розвитку особистості, культури. Творчим може бути не лише результат діяльності, а й сам процес пошуку цього результату.

У своїй педагогічній діяльності вчитель розвиває стійкий інтерес до знань, формує творчу особистість учня, здатну до самооцінки, організовує цікаве навчання дітей без примусу, спонукає їх до самостійного творчого пошуку через використання на уроках творчих завдань.

Сучасна функція вчителя – бути не тільки джерелом знань, а і вміти організувати процес пізнання, створити таку атмосферу в класі, коли не можливо не вчитися. І тому сучасні вчителі змінюють власну свідомість, змінюють свої підходи до викладання, проявляють себе як творчу, креативну людину – інноватора. Сучасний учитель виступає не в ролі наставника та джерела знань, а в ролі коуча, фасилітатора, тьютора, модератора та новатора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Метою роботи Юрія є пошук інноваційних методів навчання, які б сприяли розвитку особистості, стійкому інтересу до образотворчого мистецтва та створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей дитини на уроках образотворчого мистецтва.

На своїх заняттях він використовує такі форми навчальної діяльності: індивідуальна робота, робота в групах, колективна робота. Методи навчання: словесні, наочні, практичні; методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: створення ситуацій успіху, заохочення учнів до навчання, міжпредметні зв'язки. Розвиває в дітях почуття краси, ритму, художнього смаку, творчої уяви, фантазії, допомагає реалізувати себе не тільки на уроках, а й у повсякденному житті. Уроки образотворчого мистецтва повинні бути цікавими для дітей, вважає Юрій. Тому на кожному уроці він намагається знайти неординарні

засоби і методи їх проведення. Адже уроки образотворчого мистецтва якнайкраще сприяють розвитку творчого потенціалу дитини, демонструють, як її творча уява здатна

літати, вибудовують тонкі емоційні зв'язки, провокують створення асоціативних рядів та творять образи, бо цього всього часто бракує в повсякденному житті.

Юрій вважає, що сучасному вчителю необхідно вибрати те «зерно», що дасть змогу створити свою власну «міні-методику». У творчого вчителя і учні будуть орієнтовані на творчість. Накопичення досвіду та знань – це необхідна умова для майбутньої творчої діяльності учнів. Творча особистість формується ефективно в тому випадку, коли процес творення буде певною мірою спрямований на досягнення поставленої мети. Тому свої уроки він будує на принципах:

- нестереотипності, структурної різноманітності;
- створення емоційного настрою відповідно до теми уроку (використання ігрових, казкових моментів);
- наявність трьох основних структурних компонентів уроку (відповідно до законів будь-якої творчості) – сприймання, формування творчого задуму, реалізації.

Учитель навчає учнів креативно мислити, вільно проявляти себе в різних видах діяльності через розвиток художньо-творчих здібностей, умінню користуватися техніками нетрадиційного малювання, з'єднувати в одному малюнку різні матеріали для отримання виразного образу.

Виконання творчих завдань, на думку Юрія, – це поштовх до розвитку уяви дітей, творчості, креативності, прояву самостійності, ініціативи, вираження індивідуальності. Застосовуючи і комбінуючи різні способи зображення в одному малюнку, учні вчаться думати, самостійно вирішувати, яку техніку обрати, щоб надати художньому образу найбільшої виразності. Юрій повсякчас використовує творчі завдання на уроках та на заняттях гуртка з образотворчого мистецтва в Коропському центрі дитячої та юнацької творчості. Це має велике значення для художньо-естетичного розвитку та розвитку емоційної чутливості, формування стійкого інтересу до образотворчої діяльності, розвитку практичної майстерності та вправності, формування творчої компетентності.

Використання таких завдань дає змогу не залишати поза увагою жодної дитини. Дбаючи про її природні здібності, на своїх заняттях учитель розвиває художньо-естетичні та загальнокультурні компетентності. На уроках образотворчого мистецтва дітям необхідно оволодівати різними засобами виразності. Вони мають навчатися відчувати мову мистецтва для інтерпретації мистецьких творів. Юрій повсякчас навчає школярів культурі мистецького спілкування, розвиває в них уміння застосовувати нові здобуті знання на практиці. Діти вчаться працювати самостійно, виявляти ініціативу, засвоювати

нові знання за власним бажанням, приймати рішення, відчувати себе впевненою і обізнаною особистістю, взаємозбагачувати один одного, жити серед краси довкілля та відчувати радість успіху.

З власного досвіду роботи Юрій помітив, що іноді зустрічаються діти, які справляють враження справжніх художників. Потрібно підтримувати творчі ідеї дітей, іноді навіть тоді, коли вони, на наш погляд, виглядають фантастичними. Адже саме такі ідеї в майбутньому можуть стати основою найсучасніших розробок. Творчість учнів проявляється там, де їм

зрозуміло, цікаво, де є нагода отримати несподіваний, яскравий результат. Їм цікаво щось робити власноруч, розмірковуючи над тим, як краще, цікавіше та швидше це зробити і в

результаті отримати щось «матеріальне» — цікавий малюнок, поробку, побачити несподіване у звичайних речах. Тому, працюючи з дітьми, вчитель намагається за допомогою творчих завдань розвивати дитячу фантазію, креативне мислення засобами зображувальної діяльності, уміння бачити світ нестандартно, креативно. Таким чином поступово він формує творчий підхід, який є дуже необхідним не лише для створення малюнків, картин та інших видів творчих робіт, а й у повсякденному житті.

Часто творчу діяльність пов'язують суто з мистецькою галуззю, проте вона впливає на всі царини життя. Сьогодні, як ніколи, в освіті важливе місце посідають інтегративні технології – а це не що інше, як творче поєднання між собою різних предметів. Широкий погляд на світ є важливою передумовою для креативного поєднання найнесподіваніших аспектів цього світу. Уроки образотворчого мистецтва відіграють велику роль у формуванні гармонійної особистості учнів. І тому свої уроки образотворчого мистецтва Юрій інтегрує з уроками літератури, мови, історії, географії. Такі уроки мають значно більший розвивальний та творчий потенціал, ніж традиційні. Це дає можливість для цілісного осягнення проблеми, звернення до інших галузей, різнобічний підхід до вирішення певної проблеми, дозволяє звертатися до учня, як до особистості, яка може дійти певних висновків, узагальнюючи інформацію з різних джерел. І що дуже важливо: такі уроки до вподоби школярам. Юрій вважає, що знання отримані на таких уроках, є більш значущими та більш застосованими для дитини в житті. Бо в сучасній школі ми виховуємо компетентну особистість, яка здатна знаходити правильні рішення в конкретних навчальних та життєвих ситуаціях. А мистецтво взагалі має можливість ідеального відтворення світу засобами художнього образу.

Під час практичної роботи над малюнком, виконуючи творчі завдання, діти вчаться думати, самостійно вирішувати, яку техніку обрати, щоб надати художньому образу найбільшої виразності. На своїх уроках Юрій використовує наступні прийоми творчих завдань:

- власне зафарбовування одного з елементів композиції малюнка;
- заміна одного з елементів композиції на власний;
- усна інтерпретація одного з елементів;
- власна зміна центру композиції;
- зміна кольору фону композиції;
- власна заміна колориту малюнка.

Широкі можливості для розвитку творчих здібностей учнів учитель знаходить за рахунок використання у своїй роботі інтерактивних технологій. Використовуючи дану методику, Юрій ставить за мету: створити комфортні умови для творчої діяльності, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, вчиться бути демократичним, толерантним, критично мислити та приймати обдумані рішення.

Із інтерактивних методів у своїй роботі найчастіше Юрій використовує: «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Коло ідей». На етапі актуалізації опорних знань часто використовує роботу з картками, метод «Ланцюжок», побудова асоціативного куца. У початкових класах використовує такі інтерактивні методи: «Незакінчене речення», «Кошик знань», «Неправильний малюнок» та ін. На своїх уроках учитель намагається створити теплу невимушену атмосферу, яка сприяє доброзичливому довірливому спілкуванню, бо позитивний емоційний стан дітей – обов'язкова умова для розвитку їх творчості. На його уроках діти із задоволенням грають у дидактичні ігри відповідного змісту, зокрема: «Знайди колір», «Веселка», «З чого складається пейзаж», «Склади натюрморт», «Придумай портрет». Юрій вважає, що в процесі гри діти навчаються правильно сприймати форму предмета, його колір, величину, пропорції, положення в просторі відносно інших предметів. Художньо-дидактичні ігри та вправи можуть передувати вивченню нового навчального матеріалу, спонукаючи учнів оволодіти ним,

закріплювати пройдене, служити повторенням. Дидактичне завдання кожної гри або вправи визначається змістом програмового матеріалу і виховними цілями. Юрій заздалегідь визначає місце і роль гри в навчальному процесі, її зв'язок з іншими методами роботи, продумує можливі варіанти ускладнення або спрощення, її органічний зв'язок з іншими частинами уроку. При цьому неодмінно виділяє ті знання, вміння та навички, які необхідно сформувати в учня.

Для ефективного застосування інтерактивних технологій на своїх уроках, Юрій планує роботу так, щоб:

- дати учням випереджувальні завдання: прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання, спостерігати за явищами природи або довкілля;
- визначити хронометраж, підготувати запитання й можливі відповіді;
- передбачити різноманітні методи для концентрації уваги учнів, налаштувати їх на роботу.

Місія сучасного вчителя образотворчого мистецтва – виховати творчу особистість, яка поєднувала б у собі найкращі моральні якості: національну гідність, честь, відповідальність, вірність, моральну красу, добро, справедливість. Але, щоб захопити когось, треба спочатку захопитись самому. І на думку пана Юрія, саме образотворче мистецтво є унікальним навчальним предметом, який надає учням багато можливостей для духовного саморозкриття, творчого самовтілення, розвитку здатностей до життєвого самовизначення, дає змогу розкрити та надихнути школярів до вибору різних творчих професій: художника, дизайнера, архітектора, фотографа, модельєра, спеціаліста з комп'ютерної графіки.

«Війна принесла багато змін в роботу не тільки мене, а й усіх учителів України», – каже Юрій. Інформаційний потік, який іде із засобів інформації, від оточуючих людей примушує дітей реагувати на цей виклик, і часто ця реакція буває різною. І вчителю складно буває підібрати правильний підхід до дитини враховуючи її емоційний стан та потреби. Тому Юрій намагається зробити свої уроки радісним відкриттям прекрасного. Твори літератури, музичні твори, відео та аудіоматеріали, презентації та ілюстрації є необхідним компонентом кожного уроку образотворчого мистецтва, адже сучасні діти, у своїй більшості, просто не уявляють свого життя без телефонів, комп'ютерів та Інтернету. Без усіх цих складових просто неможливо створити емоційну атмосферу для повноцінного сприйняття творів мистецтва.

Учитель образотворчого мистецтва і сьогодні залишається художником, який забарвлює світ дитини усіма барвами навколишнього світу. І лише від нього залежить, які кольори побачать наші діти. Креативний учень є дзеркальним відображенням креативного вчителя. Якщо не буде вогника у вчителя, то він не зможе ніколи запалити його у своїх учнів.

На першому турі конкурсу Юрій отримав величезний досвід, який стимулює його рухатись уперед, вдосконалюватися та ставати кращим у вихованні творчої молоді, яка цінує мистецтво! Ми всі щиро бажаємо Юрію перемоги в другому турі конкурсу, подальших професійних успіхів та творчих здобутків! Сподіваємось, що конкурс розкриє перед ним нові обрії та можливості.